

ció a Begur a Cuba al segle XIX. L'any 1995 Birgit Sonesson, professora de la *New York University* i coneguda investigadora de l'emigració a les Antilles, publicà l'interessant estudi *Catalanes en las Antillas. Un estudio de casos*, seguint els camins fressats per Estela Cifre de Loubriel pel que fa a l'ingent estudi sobre la formació del poble porto-riqueny. Sonesson aplica el concepte d'«emigració en cadena» —definit per John i Leatrice MacDonal— a l'anàlisi de diversos grups de famílies de dues comarques catalanes: el Garraf i el Baix Empordà. Cadascuna d'aquestes comarques, segons Sonesson, representa dos models diferents en el procés d'emigració en cadena. L'emigració estudiada del Baix Empordà és representada, precisament, per famílies de Sant Feliu de Guíxols i de Begur.

Tot i que aquesta professora va investigar en els nostres arxius, la investigació més exhaustiva realitzada per Cèsar Yáñez, en el cas de Sant Feliu, i la de Lluís Costa a Begur afinen més les grans hipòtesis sobre l'emigració americana del segle XIX establertes per historiadors més generalistes i allunyats de les fonts documentals dels pobles del litoral. Efectivament, des d'una posició i òptica privilegiades, com a arxiver i historiador local, Lluís Costa ha pogut estudiar amb més extensió (de dades) i profunditat el cas

de Begur del segle XIX, pel que fa a la importància i incidència de l'emigració de 573 begurencs joves a Amèrica, 440 dels quals a l'illa de Cuba. En l'imaginari popular la major de les Antilles era «l'illa dels somnis», la terra de la fortuna i de la riquesa. Per tant, determinar el nombre de vilatans que hi emigraren és una dada important de la història local del Begur del segle passat, tenint en compte que es tracta d'una vila que no arribava als 2.000 habitants.

Si conèixer la quantitat és important, més ho és profunditzar en les causes. La majoria d'emigrants emprenien l'aventura americana a la recerca d'una millor manera de viure, per superar la precarietat econòmica que els oferia la vila. Altres emigraren des d'una posició social més còmoda, per buscar nous objectius econòmics o ampliar el mercat del sector vitícola. Tot això, però, sense excloure'n l'esperit d'aventura dels joves ni la qüestió del servei militar obligatori.

Quan llegeixo temes d'història que m'apassionen, com aquest de Lluís Costa, m'és molt difícil desvincular la problemàtica que planteja de l'actual. És clar que em refereixo als nostres pobles, avui receptors d'immigrants d'altres indrets. La lliçó de tolerància i solidaritat és ben clara.

Àngel Jiménez



### Mestre i naturalista

Silvia MUÑOZ I TORRES.

**Isidre Macau i Teixidor.**

**Mestre i naturalista.**

Col·lecció Baldri Reixac, núm. 1.

Edició Dlleure. Gestió i Serveis

Socioculturals. Girona, 1999.

50 pàgines.

Amb aquest llibre, magníficament editat i il·lustrat, s'enceta una col·lecció que vol aplegar —es diu a la contraportada— «tots aquells treballs que ens ajudin a conèixer amb més profunditat el nostre passat pedagògic». Es tracta, doncs, d'una iniciativa arriscada, i alhora necessària, fonamental i fonamentadora, però que neix, i ja és ben paradoxal, de la iniciativa privada. Donem-li la benvinguda i desitgem-li sort i continuïtat.

Isidre Macau (Palau-saverdera, 1882-1946) «formà part d'una nissaga de mestres gironins que feren de la pedagogia alguna cosa més que un treball i una obligació quotidiana», escriu Silvia Muñoz. És veritat: la seva tasca educativa i social,

dins i fora de l'escola, en un context històric molt diferent del nostre, fou d'una eficàcia contrastada i tingué una transcendència innegable. Va exercir de mestre a Piera, Verges, Sarrià de Ter i Barcelona (primer al Grup Escolar de Sarrià i després de la guerra al Grup Escolar Ramon Llull). D'una sòlida formació intel·lectual, destacà pel seu rigor científic i per la seva tasca renovadora en pro de l'escola activa i catalana. No debades fou un més dels mestres gironins cooptats pel Patronat Escolar de Barcelona, que endegà una admirable tasca pedagògica des de l'administració pública.

Però, com ja es diu ben explícitament en el títol del llibre, Isidre Macau excel·lí també com a naturalista. En arqueologia va estudiar de manera especial els dòlmens i menhirs de l'Alt Empordà, i va dedicar esforços a la botànica, a la mineralogia, a l'estudi dels mol·luscs i dels fòssils, etc. Sortosament, gran part de les seves col·leccions foren donades al Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligants, que, des de 1985, compta amb una sala Isidre Macau.

Destacà encara com a promotor i dinamitzador cultural en tots els seus àmbits. En són una prova les nombroses Conferències Pedagògiques i de Cultura Popular que organitzà i sovint pronuncià. El llibre en transcriu una de titulada «Els deures de tots en l'obra

del progrés i de la cultura del poble», síntesi prou acabada de la seva concepció de la cultura, molt propera a l'esperit noucentista.

Si una cosa trobem a faltar en el llibre que comentem és l'aportació crítica de l'autora, que analitzi el pensament i l'obra de Macau, que els situï en el seu context cultural i polític; que vagi més enllà, en els aspectes biogràfics, del que ja va escriure L.M. Mestras; que ens expliqui, per exemple, com va viure la guerra i la postguerra... Seria un bon complement a l'encomiable tasca de recerca feta i a la qualitat de l'edició.

Xavier Besalú



## El regne de la cultura popular

### Obra del cançoner popular de Catalunya.

Memòries de missions de recerca. Vol. IX. A cura de Josep MASSOT I MUNTANER. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

L'obra del cançoner popular de Catalunya continua, de mans del savi i infatigable benedictí dom Josep Massot i Muntaner, el seu imparabile camí amb la publicació del volum IX de les memòries de les missions de recerca del cançoner popular de Catalunya. Portem fins a aquestes pàgines l'atapeït volum, de gai-

rebé 400 pàgines, perquè bona part del material recollit correspon a estades fetes a Torroella de Montgrí i l'Estartit (1927), i a l'Alt Empordà (1928). Com en els volums precedents, ens trobem amb un recull de cançons (lletra i música) recollides per destacats folkloristes de l'època, que amb diplomàcia i bones maneres interrogaven pagesos, mariners, bosquetans, àvies, etc. perquè els cantessin tonades, cançons i danses que sabien de memòria, i que s'havien transmès de pares a fills. Per tal de sistematitzar aquest tresor popular va néixer de mans de W.J. Thomas, a la segona meitat del segle XIX, una disciplina anomenada folklore (saviesa del poble). Palmira Jaquetti i Enric d'Aoust signen la missió de Torroella i l'Estartit, mentre que la comarca de l'Alt Empordà fou visitada per Joan Tomàs i Joan Amades.

Cada poble té el seu cançoner tradicional, i Catalunya, que en posseeix un de riquíssim, mal conegut encara, no en podia ser una excepció. Durant moltes centúries aquesta poesia, sotmesa a moltes deturpacions i canvis, transmesa de boca en boca, ha estat testimoni d'un món tractat de vegades de subaltern, en el qual hi caben tots els gèneres i registres per explicar les convulsions humanes que ha sofert qualsevol societat. Romanços, cor-

randes, cançons d'amor i de taverna formaven part del fons ritual de molts cantaires anònims, una herència secular que ara recuperem en una admirable edició que avança amb pas ferm.

Pep Vila



## L'adversitat d'un polític íntegre

Josep M. FIGUERES.  
**Manuel Carrasco i Formiguera. Diari de presó (1923-1924).**

Barcelonesa d'Edicions, 1999.  
234 pàgines.

El barceloní Manuel Carrasco i Formiguera fou, en els primers temps de la República, un polític vinculat a les comarques gironines. El seu partit, Acció Catalana, es fusionà el març de 1931 amb Acció Republicana de Catalunya i es convertí en Acció Catalana Republicana (ACR), també denominat Partit Catalànic Republicà (PCR). Amb aquesta formació política, i en coalició amb ERC, Carrasco va obtenir l'acte de diputat per Girona en les eleccions generals del 28 de maig de 1931, en assolir el 77% dels vots.

El llibre que ressenyem, però, fa referència a les activitats polítiques i cíviques de Carrasco anteriors al període republicà. La tasca investigadora de Josep M. Figueres ha permès



documentar amb molta exhaustivitat els problemes que va tenir Carrasco amb la justícia abans, durant i fins i tot després de la dictadura del general Primo de Rivera. El llibre transcriu el primer consell de guerra patit pel polític, el 1922, en què la causa fou arxivada, i analitza el segon, realitzat el 1923 i molt més greu que l'anterior, atès que va provocar el seu empresonament. Tot i que cal apuntar que Figueres no ha localitzat les actes del sumari, en canvi ha disposat –gràcies a la generositat de la família del condemnat– del diari que Carrasco va escriure a la presó Model de Barcelona i posteriorment al penal de Burgos, en ser-hi traslladat. El diari s'enceta el 23 d'octubre de 1923 (data d'ingrés a la presó Model) i es clou el 12 de març de l'any següent, en què el seu alliberament era imminent. Aquest text, juntament amb algunes cartes trameses pel pres, constitueix el gruix principal del llibre.